

Postimehes 1917 avaldatud kirjasaatja „Üleaedne” ülevaade Eesti-Haginskist. Põhja-Kaukaasia: Eesti-Haginsk. Asutamine. Väljarändajad Jõhvist, Põltsamaalt ja Pärnumaalt. Asunduse sisseseadmine. Elamud ja nende ehitamine. Põllundus. Karjapidamine. Veeolud. Saaduste turustamine, teeolud. Kooli ehitamine ja kooliolud. Palvemaja. Usuelu. Asunike läbisaamine. Noorte kõlblus. Näitemängud. Postiolud. Külalislahkus. Tarbeainete hinnad. Villakraasimine. Digiteeris Andres Aule, kirjaviis muutmata.

Postimees (nr. 199), 2. september 1917, lk. 4

Kaukasiast. Eesti-Haginski asundusest, Stawropoli kub. Esimesed asunikud tulid siia juba 1877—78, enamasti Jõhwi, Põltsamaa ja Pärnumaalt. Enne siia asumist pidid nad mitmes teises kohas õnne katsuma, kuid igast kohast sundis neid rahaline puudus ja raske majandusline seisukord lahkuma, kuni nad wiimati siia lagedatele stepiwäljadele peatama jäid.

Ka siin tuli palju kannatusi ette. Walitsuse abi ega toetust algajad ei saanud. Mets puudub siin täiesti, mispärast algajad pidid mõni aeg lageda taewa all telkides elama. Wiljaikalduste aastaid, iseäranis uudse-maadel tuli tihti ette. Nii mõjus wiljaikaldus, mis 8 aastat pääle asumise oli, sedawõrd rõhuwalt, et 40 perekonnast 20 peret paremaks arwasid jäädawalt Kaukasiale selga pöördada ja mujal õnne katsuda.

Karielajaid oli pere kohta üks, juba palju kui kaks, ja mõni hobusekronu. Maa oli sel ajal küll wõrdlemisi odaw, mispärast ka püüti wõimalikult rohkesti maad omandada. Nii on keskmiselt maa suurus 30—40 ja weel rohkemgi tiinu pere kohta.

Palju raskust sünnitas Wene keele wähenene tundmine, sest maapaberite õiendamisel tuli müüjate poolt mõndagi walskust Alles paarikümne-aastase otsatu waewa juures ja rohke tööga jõuti wähe paremale järjele. Esialgsed ja praegusedki majad ehitati lihtsalt sawiplonnidest. Sawi segatakse õlgedega ja sõnnikuga ja tehtakse õige suured tükid, mis pääle kuiwamist sawiga määrides seinteks laotakse. Niisugused ehitused lubjatakse seest ja wälispidi walgeks, katus pannakse pilliroost ehk plekist pääle. Praegu on elumajad juba märksa nägusad ehitused kahe ja kolme toaga ja köögiga. Puumajasid on wähe, jõukamatel peremeestel on wilja-aidad puust ehitatud. Majade ilustuseks on palju puid istutatud.

Wiimasel ajal on põldu uuemate tööriistade ja abinõudega harima hakatud, misjuures lõikus märksa suurenes. Et maa lage, siis tarwitatakse ka masinaid rohkel arwul. Ka auru-masinaid on juba töötamas. Piimaloomi peetakse talu kohta, kuna hobuseid sellessamas talus ümber kümne leidub. Ka lambaid peetakse rohkesti; paremad Kaukasia pikawillaseid on talu kohta 40—50. Siigade kaswatamise pääle suurt rõhku ei panda.

Maapind on kahesugune: wänge sawi ja niisama wänge must muld, õige paksu korruga, millel umbes jala sügawusel kõwa sawi wastu tuleb. Selle wiimane kiht on märksa sügaw. Kus musta mulda wähem on, sääl ei wõi suurt lootust lõikuse pääle olla. Maa iseäraldus on, et ta wäga soolane on, mispärast

ka wiljapuud ja osa metsapuid siin ei taha kaswada. Paljud asunikud on met-
sa külwamisega ja wiljapuuadade istutamisega katseid teinud, kuid see töö
ei taha edeneda. Ehk küll maakoht lage on, siiski ta põhjavee äralaskmiseks
kraawitamist ei tarwita, sest wesi on suures sügawuses. Allikad ja jookswad
weed puuduwad, kaewusid wõetakse 10—12 sülla sügawuses.

Põldudele külwatakse rukist, talwe- ning suwe-nisu, otre, kaera hoopis wähe-
sel moodsul. Lina ja hirset kaswatatakse rohkesti.

Ikaldusaastaid on palju. Harilikult wõib see põllumees omaga rehkendada,
kellel vähemalt kaheks ehk kolmeks aastaks wilja ja loomatoitu tagawaraks
on pandud.

Ristikheina kaswatus on wäikepoolne, ja maaheina-maaks jäetakse ainult
need kohad, kus soolase pinna pärast ükski põlluwili ei taha kaswada. Põld
rammutamist ei tarwitse, sõnnik aetakse kõrwalistesse kohtadesse hunikusse,
kus teda ka turwasteks tehtakse, mis siin ainuke küttematerjal on. Pääasi,
mida maa nõuab, on sügaw künd.

Põllusaaduste turule saatmine on raske. Lähem maakonna-linn on 150 wersta
ja raudtee-jaam 60 wersta. Teed on suwel kuiwa ilmaga kõige paremad, kuid
poridega muutuwad nad läbipääsemataks. Hobused kui ka sõiduriistad on
hääd; sõidetakse sakslaste eeskujul — kahehobusega tiisliwankril. Kiwiteesid
siin ligi ei ole, kuid asundusest läheb korralik postitee kuni lähema raudtee-
jaamani.

Mets ja kiwimurd on wäga kaugel esimene 200, teine 100 wersta, ja niisuguse
lageda wälja ääres olewast metsast puud osta peab ka tugew rahapung taskus
olema, pääle selle weel tema kohalewedu.

Töölistest tuntakse siin alati suurt puudust, iseäranis nüüd: palgad on harul-
daselt kõrged. Wähe metsikuks kujuneb Eesti kui ka Saksa asunduste suwine
ja sügisene põllu harimine ja koristamine. Et tööline wiimast hinda oma töö-
waewa eest nõuab, siis nõuab ka tööandja wiimast jõupingutust tööliste poolt.
Hää wiljalõikuse ajal ei hoolita töölise ega töölooma terwisest, ei ka masina
rikkemineemisest. Wili kuiwatatakse kuhelikkudes, pekstakse enamasti 4—6
hobuse jõuliste masinatega. Et turud kõik kaugel on, siis on sügistel aegadel
wilja hinnad alati madalad. Majandusliselt wõib asundust jõukaks pidada, ka
waimuharidus ei ole liiga maha jäänud. Juba 1886. a. ehitati siia esimene
koolimaja, mis oma kaks ja pool tuhat maksma läks. Kooli kulud kannab oma
wald. Lapsi käib õige rohkesti, wähe kes oma lapse koju jätab. Ka on nägus
palwemaja olemas, mille ehitus wähe kallim tuli. Kulud kandsid asunikud ise.
Abikassa kinkis 300 r. ja kroonlühtri ja oreli ostmiseks 250 rbl. Kiriklikka tali-
tusi toimetab Wladikawkasi õpetaja aastas kaks korda. Asunduses on wähe-
sel arwul ka Gr.-õigeusulisi.

Asunikkude omawaheline läbisaamine on päris kaunis, ei kohtuskäimist, ei
ka suuremat jonniga ega kiusu. Ka kohaliku Wene rahwaga saadakse üsna sõb-
ralikult läbi. Ainult sakslastega, kes Bessarabiast siia ümbrusesse mõni aeg
pääle eestlasi asusid, on palju jonnimisi olemas.

Noorte kõlbluses ei ole midagi laidetawat ütelda; elatakse päris wiisakalt.
Tantsimisi ja pidusid peetakse, kuid kaunis harwa. Mõõdaläinud aastal eten-
dati ka paar näitemängu, nimelt „Murdwargus” ja „Anna Liisa”. Asunduses
on karskuse ja hariduse selts juba 10 aastat tegew.

Sidet asunduse ja kodumaa wahel hoitakse alal, asunikkude püüe on, et saaks ikka mõni kordki omal silmal kodumaad näha, mispärast ka tihti reisisid kodumaale ette on wõetud. Ometi on noorte hulgas osalt wenenemist märgata. Kirjawahetus on siin laialdane; selleks on keset asundust kroonu post sisse seatud. Kirjad käiwad adressi all: п. о. Эсто-Хагинскъ, Ставропольск. губ.

Ajalehti loetakse rohkesti, enamasti Eesti nädalalehti, ka mõni päewaleht. Posti kord ja üleüldse kõik kirjawahetus on hääs korras.

Nagu kõigis Kaukasuse asundustes, nii on ka siin wõõraste wastuwõtmine kaunis soe. Waewalt leidub talu, kus sind ilma hääd juttu westmata ja ilma kõhutäieta minema lastakse.

Tarbeainete hinnad ei ole nii wäga tõusnud kui mujal. Siiski on naha ja riide kaup wäga kallis, nii et ta waesemale rahwale peaaegu kättesaamataks läheb. Kauba muretsemiseks on asunikud oma korralduse jõudnud luua; selleks on külas ühisuse pood olemas, kust tarbeaineid rohkem alandatud hinnaga saab.

Põllumajandus tarwitab sedawõrd tööjõudu, et meestel käsitöö pääle aega üle ei jää, kuid naisterahwa käsitöö on siin hästi tuntud. Tehtakse ja kantakse hästi peeneid omakoetud riideid. Selleks tõi asunik K. Pärnust willakraasimise masinaid, millele siin praegu rohkesti tööd leidub.

Üleaedne.